

11. Miljö- och riskfaktorer

Nationella mål

De nationella mål som antagits av riksdagen som relaterar till miljö- och riskfaktorer i Danderyd är dels det femte folkhälsomålet om miljöer och produkter, men även de nationella miljömålen ”frisk luft”, ”god bebyggd miljö”, ”säker strålmiljö”, ”giftfri miljö” och ”bara naturlig försurning”.

Kommunens övergripande mål

Danderyd ska ha en god och hälsosam miljö samt arbeta för en långsiktigt hållbar utveckling.

Miljöprogram

I mars 2011 antog kommunfullmäktige ett miljöprogram för Danderyds kommun. Syftet med miljöprogrammet är att lägga fast vilken strategi som ska gälla för att kunna uppnå en god och hälsosam miljö. I Danderyds kommun innebär detta en god utomhusmiljö, en god inomhusmiljö i kommunens fastigheter, hållbar resursanvändning samt miljömässigt goda varor och tjänster. Miljöprogrammet riktar sig främst till den kommunala organisationen och syftet är att vägleda nämnder och dess verksamheter till ett systematiskt arbete för att säkra en fortsatt god miljö och hälsa för medborgarna.

Förorenade områden

Förorenad mark, byggnader, vatten och sediment kan innebära risk för miljön och människors hälsa. Förorenade områden kan omfatta både pågående och nedlagda verksamheter samt områden med utfyllnadsmassor. Vid avfallsdeponier, bensinstationer och verkstäder kan mark eller byggnader innehålla föroreningar som förorenade schaktmassor, oljor, avfall, aska och slagg. Inom kommunen finns områden där risk för förorening föreligger, bland annat en nedlagd skjutbana, äldre deponiområden samt områden längs med Roslagsbanan såsom verkstäder, vagnhallar och banvallar. I kommunen finns också verksamheter som hanterar ämnen som kan ge upphov till miljöföroreningar.

Ändrad markanvändning kan göra att exponering och spridning av föroreningar ändras, vilket i sin tur kan leda till att riskerna ökar. Vid ändrad markanvändning, exploatering, avslutad verksamhet och plan- eller bygglovhantering där det finns risk för förorening ska alltid behovet av sanering utredas.

En kartläggning av verksamheter i olika branscher har gjorts

inom kommunen för att översiktligt identifiera eventuell förorenad mark. De utpekade platserna är inrapporterade till ett register hos länsstyrelsen enligt en metodik för inventering av förorenade områden (MIFO). Inventeringen ska resultera i en riskklassning av de olika områdena, som sedan följs av utredningar av prioriterade objekt, och om det behövs, även efterbehandlingsåtgärder. Registret ska framöver ingå i en nationell databas för alla områden som misstänks vara förorenade.

För att underlätta arbetet med förorenade områden i Danderyds kommun och för att nå miljömålet ”giftfri miljö” bör en handlingsplan tas fram som tydliggör hur inventering och riskklassning av områden ska hanteras och prioriteras i det fortsatta arbetet.

Miljö- och hälsoaspekter

Luft

Miljökvalitetsnormer för luftkvalitet i utomhusluft finns för kvävedioxid, kväveoxid, svaveldioxid, bly, partiklar (PM10), bensen samt kolmonoxid. Från och med år 2010 finns det även miljökvalitetsnormer för fina partiklar (PM2,5). Sedan 2004 finns ett åtgärdsprogram framtaget av länsstyrelsen, som är fastställt av regeringen, avseende miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid och partiklar i Stockholms län. I programmet listas åtgärder som ska beaktas i kommunens planering. Länsstyrelsen har i samråd med kommunerna reviderat programmet, vilket antogs under våren 2013. Åtgärdsprogrammet för partiklar ska revideras kontinuerligt och vara genomfört till 2018.

Danderyd är med i Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund (LVF). Målet med förbundet är att samordna miljöövervakningen inom de två länen och med hjälp av ett välutvecklat datasystem beräkna emissioner och emissionernas spridning och därigenom kunna ge underlag till miljökonsekvensbeskrivningar, utredningar och analyser inom luftområdet.

Inom Danderyd utgörs det i särklass största miljöproblemet av biltrafiken. Störst belastning orsakas av genomfartstrafiken på E18 med stora luftföroreningar som följd. Miljökvalitetsnormen för partiklar (PM10) är den svåraste att uppnå. Övriga miljökvalitetsnormer för luftkvaliteten uppnås inom Danderyds kommun i dagsläget.

För PM10 är dygnsvärdet svårast att klara. Medelvärdet under det 36:e värsta dygnet får ej vara högre än 50 µg/m³. År 2005 gjordes beräkningar för PM10-halten som visade att värden

Medelvärdestid	1 dygn	1 år
Gränsvärde	50 µg/m ³	40 µg/m ³
Anmärkning	Värdet får överskridas 35 gånger per år	
Miljökvalitetsnormer för Partiklar (PM10)		

överskreds längs med hela E18. Stockholm och Uppsala läns luftvårdsförbund gör löpande kontroller av partikelhalterna för att skapa underlag för ett effektivt minskande av dessa. Danderyds miljö- och hälsoskyddsnämnd har förelagt Trafikverket om att vidta skyddsåtgärder för att minska partikelhalterna så att miljö kvalitetsnormerna för partiklar inte överskrider intill E18 genom kommunen. Trafikverket har från och med år 2012 sänkt hastigheten på delar av E18 genom kommunen under dubbdäcksäsongen.

Buller

Buller är oönskat ljud. Buller har blivit ett allt större folkhälsoproblem i vårt samhälle och långvarig exponering för buller kan leda till hörselproblem, höjt blodtryck och stress. Buller kan även yttra sig i form av sömnproblem och irritation. Även lågfrekvent ljud, som knappt kan uppfattas, påverkar människors hälsa.

Riktvärden

År 1994 behandlade riksdagen en handlingsplan mot buller (prop 1993/94:215) och 1997 antog riksdagen propositionen ”Infrastrukturinriktning för framtida transporter” (prop 1996/97:53). Därmed ställer sig riksdagen bakom följande riktlinjer.

Vid nybyggnad av bostäder och vid nybyggnad och väsentlig ombyggnad av trafikanläggningar bör där det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt trafikbullret inte överskrida ett medelvärde om 55 dB(A) per dygn (ekvivalentnivå) utomhus vid fasad. I de fall utomhusnivån inte kan reduceras till nämnda nivå bör inriktningen vara att inomhusvärdena inte överskrider 30 dB(A) ekvivalentnivå och 45 dB(A) maximalnivå inomhus nattetid.

För vägtrafikanläggningar i befintlig bostadsmiljö bör åtgärder i en första etapp omfatta bostadsmiljöer med ekvivalent bullernivå utomhus vid fasad på 65 dB(A) och däröver. Åtgärderna bör leda till att ljudnivån sänks, i första hand till 55 dB(A) utomhus och i andra hand till högst 30 dB(A) inomhus. Som riktvärde gäller även 70 dB(A) max utomhus vid uteplats.

Avsteg från riktvärdena för god miljö kvalitet

Då de av riksdagen beslutade riktvärdena inte kan uppfyllas på ett flertal platser inom tätbebyggda områden, bland annat inom Stockholmsregionen, har Stockholms stad och länsstyrelsen utarbetat riktlinjer för avsteg från de riktvärden som gäller

vid nybyggnation av bostäder. Avstegen innebär att maximal ljudnivå utomhus kan överskridas om tillgång till tyst sida kan ordnas.

Policyn i Danderyds kommun är att nya bostadsområden ska planeras så att ovan nämnda riktvärden inte överskrids.

Bullerprioriteringsplan för Danderyd

En bullerutredning för hela kommunen utarbetades 2010. Denna utredning ligger till grund i kommunens beslut om bidrag till bulleråtgärder för enskilda i kommunen.

Vid klagomål på buller där maximal ljudnivå på uteplats överskrider 70 dB(A), eller om inomhusnivån nattetid överskrider 45 dB(A) kan miljö- och hälsoskydds nämnden förelägga om bullerskyddsåtgärder.

Buller från Roslagsbanan

Roslagsbanan är en smalspårig järnväg för persontrafik som går från Stockholm Östra vid Valhallavägen till de nordöstra kranskommunerna. Under de senaste decennierna har Roslagsbanan gått igenom en omfattande modernisering och arbetet med att bygga dubbelspår på några delsträckor har utförts medan några dubbelspårssträckor är i planeringsskedet. Utbyggnaden kommer att få stora konsekvenser för berörda delar av Danderyds kommun.

AB Storstockholms Lokaltrafik (SL) har inlett en frivillig tillståndsprovning av Roslagsbanan enligt 9 kapitlet. miljöbalken. Syftet med tillståndsprovningen är att låta miljöpröva trafiken på Roslagsbanan och därigenom fastställa villkor för driften enligt miljöbalkens bestämmelser. Utgångspunkten för tillståndsprovningen är den trafikkapacitet som kommer att vara möjlig på Roslagsbanan år 2030.

Bullersituationen för boende längs Roslagsbanan måste förbättras. SL, som ansvarar för banan, har krav på sig att åtgärda bullersituationen för boende längs Roslagsbanan, som idag har bullernivåer över gällande riktvärden. Inga boenden längs banan får ha en högre bullernivå än 70 dB(A) vid huvudsaklig uteplats och 45 dB(A) i sovrum nattetid.

Radon

Radon är en radioaktiv ädelgas som kan frigöras från ämnen som innehåller uran. Radon kan därför förekomma både i mark, vatten och byggmaterial. Två marktyper innehåller sär-

skilt höga risker för radon:

- mark som innehåller relativt höga halter av radium, exempelvis alunskiffer, vissa graniter och pegmatiter
- mark som har stor luftgenomsläpplighet t ex grusåsar och sandiga, grusiga moräner

Radon kan tränga in i byggnader och vid långvarig exponering orsaka lungcancer hos människor. Det enda sättet att upptäcka radon är att göra en mätning. Radon mäts i Bq/m³ (Bequerel/kubikmeter).

Inom Danderyd finns några områden med hög risk för markradon, främst i de östra delarna av Enebyberg och i några få områden i Svalnäs. Det finns också lokala förekomster av hög markradon. En ny radonkarta bör produceras för att tydliggöra riskområden.

Socialstyrelsen har i sina allmänna råd om radon i inomhusluften (SOSFS 1999:22) beslutat om ett riktvärde på 200 Bq/m³. Värdet högre än 200 Bq/m³ anses medföra olägenhet för människors hälsa, varför alla bostäder samt lokaler för allmänna ändamål ska klara dessa riktvärden. En del av miljö kvalitetsmålet ”god bebyggd miljö” innebär också att skolor och förskolor år 2010, samt bostäder år 2020 har en radonhalt lägre än 200 Bq/m³. Enligt översiktliga mätningar gjorda på 1980-talet av Statens Geologiska Undersökning (SGU) består ca 500 hus i kommunen företrädesvis av blåbetong, och har därmed förhöjd gammastrålning.

Eventuell förekomst av radon och därmed val av byggmetod tas upp vid byggsamråd då man söker bygglov. Radonmätningar som har gjorts finns tillgängliga på kommunens hemsida.

Radon i vatten

Det finns inget radon i kommunens dricksvatten. Höga radonhalter i vatten kan dock förekomma i bergborrade brunnar. Privatpersoner med enskilda brunnar bör kontrollera radonhalten i sina brunnar, eftersom dricksvattnet annars kan avge radon till luften. Det är sällan farligt att dricka radonhaltigt vatten.

Elektromagnetiska fält

Elektrisk ström i ledningar, transformatorer och liknande ger upphov till magnetfält. Magnetfält mäts i tesla, i praktiskt bruk används miljondels tesla, μT .

Forskning om eventuella hälsorisker på grund av påverkan av

elektromagnetiska fält har pågått sedan slutet av 1970-talet. Man vet fortfarande lite om hur magnetfälten påverkar människan. Med anledning av detta har de centrala myndigheterna i Sverige, bland annat Strålsäkerhetsmyndigheten (tidigare Strålskyddsinstitutet), Elsäkerhetsverket och Socialstyrelsen enats om en försiktighetsprincip vid planering och byggande. Exempelvis bör man undvika att placera nya skolor, förskolor, bostäder och liknande bebyggelse så nära kraftledningar att magnetfältet överstiger 0,2-0,3 μT .

I Danderyd pågår arbetet med att markförlägga kraftledningarna inom kommunen, vilket minskar risken för påverkan av magnetfälten.

Geologiska aspekter

Ras & skred

Ras innebär att sten- och jordmassor faller fritt, medan skred innebär att en sammanhängande jordmassa glider iväg. Förutsättningarna för ras och skred är platsberoende. Temperatur och nederbörd påverkar markens hållfasthet, men även lokala jordarter, terrängförutsättningar och exploatering har en inverkan. Eftersom nederbörden väntas öka på grund av klimatförändringen väntas även risken för ras och skred öka.

En ökad nederbörd innebär även ökad erosion, vilket i sig kan påverka markens stabilitetsförhållanden. Statens Geotekniska Institut (SGI) har översiktligt utrett förutsättningarna för ras och skred i länet. Dessa utredningar visar att det finns områden i Danderyd där tillfredsställande stabilitet inte kan säkerställas. De översiktliga områdena är redovisade på kartan intill. Områdena måste utredas närmare och en riskanalys bör utföras.

Erosion

När exempelvis vind, vatten eller gravitation drar med sig fina materialpartiklar från en plats kallas det för erosion. Erosion är en naturlig process, men kan påverkas av mänskliga aktiviteter.

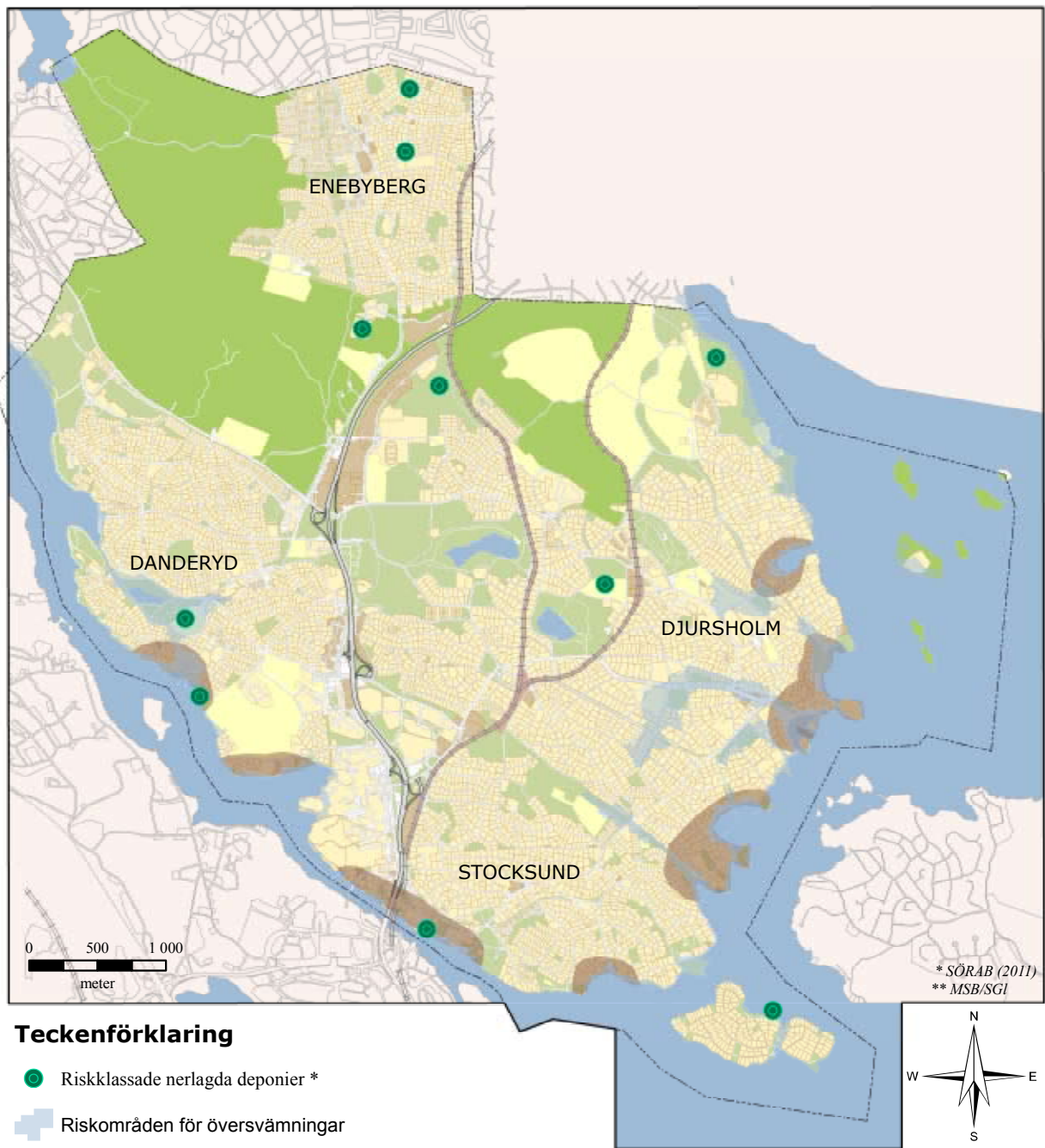
En framtida ökad nederbörd, höjda vattennivåer och högre vindhastigheter innebär även en högre erosionshastighet. En ökad erosion inverkar på markförhållandena och risken för ras och skred ökar. Kommunen bör göra egna utredningar kring lokala förutsättningar och risker.

Vatten

Risker med ökade vattenflöden

Vid extrema skyfall bildas stora mängder dagvatten som inte

Miljö- och hälsorisker

alltid kan tas om hand i befintliga system för dagvattenhantering. Vattenmassorna kan laka ur både föroreningar och näringsämnen ur marken och föra dessa vidare till andra områden. Dessa risker kan bli större i framtiden på grund av klimatförändringarna, när ökade regnmängder utmanar befintliga vattensystem som är dimensionerade för andra flödesstorlekar. Ökade vattenflöden och översvämningar av markerna påverkar även risken för ras och skred.

Flera områden speciellt inom Djursholm är låglänta och kommunen har redan idag problem med översvämningar vid högvatten i vissa områden. Nora strand har varit svårt drabbat, och 2010 byggdes ett översvämningsskydd vid strandområdet. Genom dagvattenledningar och ledningsgravar tränger högvatten även längre in i kommunens låglänta delar. När stora mängder dagvatten läcker in i spillvattensystemet riskerar ledningarna att breddas, varpå föroreningar släpps ut och utgör risker för människors hälsa såväl som bidrar till övergödningen. En riskanalys bör utarbetas för de låga kustområdena, samtidigt som det kan bli aktuellt att uppföra fler översvämningsskydd i framtiden.

Dricksvatten

Danderyds kommun köper sitt dricksvatten av Norrvatten. Kommunen har en dricksvattenplan för hantering av störningar i dricksvattenleveransen. Syftet är bland annat att snabbt komma ut med korrekt information till invånarna vid störningar i vattenleveransen. Dricksvattenplanen uppdateras kontinuerligt.

Verksamheter med risker för omgivningen

Lagen om skydd mot olyckor trädde i kraft den 1 januari 2004, och ersatte Räddningstjänstlagen. Av lagstiftningen framgår att en kommun ska ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet och ett för räddningstjänst. Danderyd ingår i Storstockholms Brandförsvär, som håller på att ta fram en handlingsplan för åren 2012-2015. Handlingsplanen ska bland annat behandla frågan om vilka risker som finns att hantera i Storstockholms brandförsvärs geografiska område.

Farligt gods

Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som har sådana farliga egenskaper att de kan orsaka skador på människor, miljö eller egendom, om de inte hanteras rätt under en transport. Det rekommenderade vägnätet för transport av farligt gods är uppdelat på primär och sekundär transportled. Det primära vägnätet används för genomfartstrafik och det sekundära vägnätet är främst avsett för lokala transporter från det primära

vägnätet och leverantör eller mottagare av farlig verksamhet.

E18 är primär transportled för farligt gods. Väg 262, Vendevägen, delen Danderyds sjukhus trafikplats (E18) - Auravägen/ Danderydsvägen är sekundär transportled. Vid nyplanering av bebyggelse intill lederna ska en riskanalys genomföras.

Eftersom Danderyd har en lång kuststräcka, och angränsar till stora nationella farleder finns risk att bli utsatt för oljeutsläpp. Kommunen har ingen skyldighet att upprätta ett handlingsprogram för sanering efter ett oljepåslag, dvs en oljeskyddsplan, men en god beredskap med i förväg fastställda rutiner för organisation, ansvar, åtgärder för både räddningsinsats och saneringsfas ökar möjligheten för en lyckad och effektiv insats. Kommunen har inlett ett arbete tillsammans med Täby för att utarbeta en oljeskyddsplan för kommunerna. I arbetet deltar även Storstockholms Brandförsvär.

Skyddsavstånd

Vid planläggning av arbetsområden och vid etablering av olika typer av verksamheter ska behov av eventuella skyddsavstånd beaktas. Detta är viktigt för att undvika störningar i form av framför allt buller och luftföroreningar för de boende. Vid etablering av verksamheter som ger upphov till bullerstörningar gäller riktvärden enligt ”Externt industribuller- allmänna råd”.

Det finns ett stort djurintresse i kommunen. Allergiframkallande ämnen från häst är ett problem som måste uppmärksammas i planeringen. Enligt socialstyrelsen bör bostadsbebyggelse, skolor, förskolor etc. placeras minst 200 m från hästgårdar. Allergiutredningen (SOU 1989:76) har hävdade att avståndet bör vara minst 500 m. Boverkets råd beträffande avståndet mellan bostäder och ridanläggning anger att det bör vara 200 m, men helst 500 m. På grund av allergirisken begränsas vid detaljplanläggning hur nära det kan bedrivas hästhållning.

För att minska risken för allergi och olägenheter från djurhållning gäller tillståndsplikt enligt de lokala föreskrifterna för människors hälsa och miljön inom planlagt område.

Räddningstjänst och beredskap

Danderyd ingår som en av tio kommuner i kommunförbundet Storstockholms brandförsvär. Närmaste brandstation för Danderyd finns i Roslags Näsby i Täby, alternativt i Helenelund i Sollentuna. Räddningstjänstens insatstider vid brand och olyckor i Danderyd uppnår mycket god status.

